

QUATRE POEMES DE PAU PUIG, DEDICATS A LA RECONSTRUCCIÓ DE L'ESGLÉSIA DE VILANOVA

RESUM

Sobre diverses composicions poètiques obra d'un religiós barceloní del segle XVIII, directament relacionades amb l'esfondrament i la reconstrucció de l'església vilanovina.

ABSTRACT

About several poetic compositions, part of the work by an 18th Century religious man from Barcelona, directly related with the collapse and the rebuilding of this church in Vilanova.

Pau Puig era un clergue del segle XVIII, que vivia a Barcelona, al convent de Sant Sebastià, i que feia de professor de l'escola de retòrica i de filosofia que hi havia en aquest convent. En aquells anys en els quals totes les universitats catalanes excepte la de Cervera restaven clausurades per ordre de Felip V, en alguns convents de Barcelona s'impartien estudis superiors.

Com els altres clergues del seu orde, a més de fer de professor, Pau Puig també assistia malalts i predicava. Les seves prèdiques religioses tenien molt d'èxit, perquè demostraven un profund coneixement dels dogmes de l'Església, però sobretot perquè contenien petites brometes i jocs d'enginy, que les feien molt entretingudes i amenes. Sabem que Pau Puig predicava sovint en el seu convent i en d'altres esglésies de Barcelona, com la Catedral, l'església de Betlem, o la de Sant Miquel de la Barceloneta. Però també de tant en tant anava a predicar en d'altres ciutats de Catalunya, com Vic, Figueres, Girona i, probablement, Vilanova.

Però no és només per la seva oratòria religiosa que ens hem interessat per Pau Puig, sinó sobretot perquè també escrivia teatre i poesia, en català i en castellà. De teatre, conservem una comèdia de sant i tres entremesos. Pel que fa a la poesia, és molt més abundant: tenim uns quants centenars de poemes, que tracten temes molt variats, des dels religiosos fins als anecdòtics i satírics, passant per alguns de tema eròtic i escatològic. Tots ells, fins i tot els de tema religiós, contenen jocs de paraules o jocs conceptistes d'enginy que els donen un to desenfadat i festiu. És a dir, aquelles brometes que abans deïem que Pau Puig sempre posava en els sermons són encara més abundants i més agosarades en els seus poemes.

Així com en vida de Pau Puig es van publicar diversos sermons seus, en canvi la poesia i el teatre no es van editar, però almenys en part es conserven manuscrits. El quadern que conté més poemes en català de Pau Puig és el manuscrit número 8 de la Biblioteca Museu Balaguer, de Vilanova i la Geltrú.

I els poemes que avui presentem podrien ser la causa que aquest manuscrit vingués a parar a Vilanova: és possible que Víctor Balaguer recollís o adquirís el manuscrit de Pau Puig justament perquè hi ha quatre poemes sobre el poble que l'havia votat sempre com a diputat i que va acollir la seva Biblioteca-Museu, Vilanova i la Geltrú.

En efecte, a les pàgines 321 i 322 de l'esmentat manuscrit 8 de la Biblioteca-Museu Balaguer trobem quatre dècimes dedicades a la inauguració de l'església de Vilanova, dues en castellà i dues en català, precedides cadascuna d'un lema o frase en llatí. Aquest lema ens fa pensar que aquestes dècimes formaven part d'un emblema, que era el conjunt d'un dibuix o pintura, un lema i una composició poètica generalment breu, conjunt que generalment es penjava a les parets de l'església o edifici on es feia la celebració, o bé a les parets dels carrers propers, com una invitació pública a assistir-hi.

La rúbrica o encapçalament dels poemes diu: “*A la dedicación de la iglesia nueva de Villanueva de Cubellas*”. Vilanova es formà al segle XIII dins el terme del castell de Cubelles, però el 1610 se separà municipalment de Cubelles, havent-se unit anteriorment al terme de la Geltrú. Però el nom de Vilanova de Cubelles es va mantenir encara fins al 1768, en què un Reial Acord decretà substituir la denominació Vilanova de Cubelles per la de Vilanova i Geltrú. Tot i que aquest poema és una mica posterior al 1768, encara fa constar la denominació tradicional del poble.

L'església parroquial de Vilanova, dedicada a sant Anton, va ser començada el 1734, i acabada el 1830. Aquestes dècimes no es poden referir a l'acabament total de l'església, perquè Pau Puig va morir l'any 1798. Però al manuscrit 3892 de la Biblioteca de Catalunya hem trobat una “Relació de les festes i traslació del Santíssim en la nova iglésia de esta present vila de Vilanova y Geltrú”, celebració datada en els dies 26, 27, 28, 29 i 30 del mes d'agost de l'any 1771. És probable que Pau Puig vagi anar a predicar a Vilanova amb motiu d'aquestes festes i que vagi fer aquestes dècimes per contribuir al seu lluïment i com un simpàtic homenatge, no exempt d'ironia, als seus amics vilanovins.

De les quatre dècimes de Pau Puig, les tres primeres fan referència a un enfonsament del temple. Concretament del lema de la tercera podem deduir que alguna part de l'església devia caure un dia 16 de novembre (no sabem de quin any), i que devia acabar de ser reconstruïda —almenys parcialment— el 26 d'agost (aquí sí que sabem l'any, perquè la data del començament de les festes és el 26 d'agost del 1771). No hem trobat en les històries locals cap esment d'aquesta ensulsiada.

La primera dècima, en castellà, es congratula de la reconstrucció del temple i exhorta a donar-ne gràcies a Déu. Utilitza diverses locucions amb numerals. En el lema hi ha unes dates incompletes.

En la segona dècima, Pau Puig utilitza diversos jocs de paraules amb el verb *caer*. I quan a Vilanova l'anomena “nueva Jerusalén”, fa una associació entre la caiguda dels murs i de les columnes del temple de Vilanova amb la caiguda del temple de l'antiga ciutat de Jerusalem, l'única resta del qual és el Mur de les lamentacions.

En la següent dècima, que és la primera en català, després del lema, que ens recorda que l'església va caure al novembre i va ser alçada a l'agost, Pau Puig juga amb els conceptes d'hivern i d'estiu, i de fred i de calor, donant al terme calor el doble sentit de temperatura i d'ardor, d'empenta.

En l'última dècima, Puig dona el nom de *fàbrica* a l'església en construcció, ja que originàriament *fàbrica* significava 'construcció', 'arquitectura', i ens diu que després d'una missió religiosa l'edifici va caure i tothom va quedar molt sorprès (amb "los cors de pedra"). I que perquè la reconstrucció arribés a bon terme i el dimoni no la distraqués amb cap ardit, es va racionar fins i tot el consum de vi. No sabem si aquesta observació és un retret a l'hospitalitat abstèmia que va rebre Pau Puig en la seva estada a Vilanova.

Vegem, doncs, els poemes que Pau Puig dedica a la inauguració de la reconstrucció (encara parcial) de l'església de Vilanova, per l'agost de l'any 1771, i comprovem que tenen el punt d'humor característic de l'obra del nostre autor:

*A la dedicación de la iglesia nueva
de Villanueva de Cubellas*

Lema

Anno domini ... M..D

Nova haec . . . M.D.V.V.

Dècima

*Si los antiguos cimientos
oy buelven a revivir,
se podrá mui bien decir
estos son otros quinientos.*

*Por dobles nuestros contentos
embidia causan a alguno
y es un negocio oportuno
en que Dios propicio está
porque doscientos nos da
si a otros ciento por uno.*

Lema

Defecisti eos dum allevarent. Ps.

Dècima

*Quando con triste baibén
otras columnas se vieron,
se dice que bien caieron
porque no caieron bien.*

*De nueva Jerusalén
lamentaba la desgracia
y, pues la que assí se espacia
tenía Dios prevenida,
sin duda que la caída
le vino a caer en gracia.*

Lema

Caecidit die XVI Novembris

Erecta die XXVI Augusti

Dècima

*No se descobra'l motiu
que un temple que apar etern,
avent caigut en ibern,
se aja axecat a l'estiu.*

*Però se coneix lo viu
del zel que hi ha en nostre cor,
y ab diligència y fervor
a tots los del món convènzan
que altres ab calor comènsan
y aquest acaba ab calor.*

Lema

Quasi malleus conterens petram [Jr 23,29]

Dècima

*Si aquesta fàbrica medra
després de una gran missió,
aquí, después del sermó,
quedaren los cors de pedra.*

*Y, com lo dimoni enrredra
la congregació més plena,
perquè se acabàs sens pena,
sens contagi i sens verí,
fins las càrregas de vi
posaren en quarentena.*

BIBLIOGRAFIA

COROLEU I INGLADA, Josep. *Historia de Villanueva y Geltrú*, El Cep i la Nansa, Vilanova i la Geltrú, 1979.

VIRELLA I BLODA, Albert. *Vilanova i la Geltrú*, ed. Selecta, Barcelona, 1974.